

Leren van gebruik geweld

De politie heeft in 2019 tijdens 14.507 incidenten geweld gebruikt. Daarbij was sprake van 23.939 geweldsaanwendingen en zijn 27.574 geweldsmiddelen ingezet. Het was het eerste jaar dat de politie in alle eenheden op dezelfde manier toegepast geweld registreert. Hierdoor ontstaat beter zicht op het geweld dat agenten tijdens het werk gebruiken en kan op een eenduidige en transparante wijze verantwoording worden afgelegd.

De nieuwe wijze van registratie is in 2019 ingevoerd, vooruitlopend op de Ambtsinstructie eerste tranche die per 1 juli aanstaande in werking treedt. Een politieambtenaar meldt toegepast geweld schriftelijk en mondeling. De hulpofficier toetst of de geweldsmelding kan worden afgedaan met een geweldsmutatie of moet worden vastgelegd in een geweldsregistratie. Dat laatste is het geval als het vuurwapen is gebruikt (gericht of geschoten), als gevolg van het toegepaste geweld meer dan licht letsel is ontstaan of als het opmaken van een geweldsregistratie naar het oordeel van de hulpofficier van justitie noodzakelijk is. In die gevallen wordt de geweldsaanwending beoordeeld door de politiechef.

De politie mag alleen geweld gebruiken als er geen andere opties zijn om het gewenste doel te bereiken. En ook dan is geweldtoepassing aan regels en voorwaarden gebonden. Wanneer een politieagent zich genoodzaakt ziet geweld toe te passen, dient dat op professionele wijze te gebeuren. Politieagenten worden daar uitvoerig op getraind. En geweldgebruik moet altijd proportioneel en subsidiair zijn. Het kan zijn dat het minst ingrijpende middel, fysiek geweld, niet het gewenste effect heeft en ook bijvoorbeeld pepperspray ingezet moet worden en uiteindelijk een verdachte met de wapenstok onder controle wordt gebracht. "Wij hebben nu zicht op al deze drie toegepaste geweldsmiddelen," zegt portefeuillehouder geweld Frank Paauw. "Voorheen werd alleen het zwaarste geweldsmiddel dat werd gebruikt in het systeem gezet. Met deze wijziging registreren we dus alle ingezette geweldsmiddelen. Dit stelt ons in staat beter te beoordelen hoe de geweldsinzet is gegaan, of het goed is gegaan en of we het een volgende keer opnieuw zo zouden doen. Zo blijven wij leren van onze geweldsinzetten."

Geweldsaanwendingen per eenheid	2019
Eenheid Amsterdam	3.203
Eenheid Den Haag	3.352
Eenheid Limburg	1.281
Eenheid Midden-Nederland	2.414
Eenheid Noord-Holland	1.664
Eenheid Noord-Nederland	1.467
Eenheid Oost-Brabant	2.512
Eenheid Oost-Nederland	3.121
Eenheid Rotterdam	3.032
Eenheid Zeeland-West-Brabant	1.596
Landelijke Eenheid	297
Eindtotaal	23.939

Toetsing

Met ingang van 15 januari 2019 is in alle eenheden een Commissie Geweldsaanwending ingesteld. Deze commissie toetst het toegepaste geweld wanneer het vuurwapen is gebruikt (gericht of geschoten), als gevolg van het toegepaste geweld meer dan licht letsel is ontstaan of als het opmaken van een geweldsregistratie naar het oordeel van de hulpofficier van justitie noodzakelijk is. Deze commissie brengt advies uit aan de politiechef. In 2019 zijn in dit kader bijna 1800 gevallen getoetst. In 88% van deze gevallen is geoordeeld dat sprake was van professioneel handelen. In verreweg de meeste (82%) van de resterende 159 gevallen waarin anders werd geoordeeld, ging het hierbij om tekortkomingen in het vakmanschap (leren en verbeteren).

Wanneer het geweldgebruik als niet professioneel wordt gekwalificeerd, kunnen eventueel tucht- of zelfs strafrechtelijke maatregelen volgen. Over de in 2019 gerapporteerde geweldsregistraties is in een aantal gevallen aanleiding geweest om een disciplinaire straf op te leggen. Paauw stelt dat de politie nu een veel completer beeld heeft van het geweld dat moest worden ingezet. "Wij kunnen op deze manier beter verantwoording afleggen en leren van toegepast geweld. Zo blijven we scherp op geweldsinzetten. Met het geweldsmonopolie komt immers een grote verantwoordelijkheid."

Geweldsmiddelen

De geweldsmiddelen waarover de politie beschikt, omvatten een breed spectrum. Afgezet tegen het totaal van de in 2019 ingezette geweldsmiddelen ging het in verreweg de meeste gevallen (59%) om toepassing van fysiek geweld, in 8% van de gevallen om gebruik van het vuurwapen (dreigen, richten, gericht houden of schieten), in 6% om gebruik van de uitschuifbare wapenstok, in 5% om (dreigen met) pepperspray en in 11 % om toepassing van andere middelen.

Gebruik geweldsmiddelen	2019	
Fysiek geweld (zonder geweldsmiddelen)	16328	59%
Anders (vrij tekstveld toelichting hOvJ)	2912	11%
Vuurwapen	2225	8%
Uitschuifbare wapenstok	1728	6%
Pepperspray	1400	5%
Handboeien (als geweldsmiddel gebruikt)	1173	4%
Korte wapenstok	739	3%
Diensthond	357	1%
Lange wapenstok	345	1%
Dienstvoertuig	191	1%
Stroomstootwapen	124	0%
Inzet beredenen	29	0%
Onbekend	12	0%
Elektrische wapenstok	7	0%
CS-traangas	4	0%
Eindtotaal	27574	100%

Stelselherziening

Het geweldsmonopolie is belegd bij de overheid. Op grond daarvan heeft de politie de bevoegdheid om geweld te gebruiken. Daar hoort bij dat de politie zorgvuldig en proportioneel met deze bevoegdheid omgaat en transparant is als het gaat om de verantwoording van geweldgebruik. Op dit moment is een integrale herziening van het proces rond de geweldsaanwending gaande. Deze heeft betrekking op het hele proces van melden, registreren en beoordelen van door de politie toegepast geweld, als ook op de nazorg, juridische bijstand en het leertraject voor politieambtenaren en de politieorganisatie als geheel.